

PROJEKT AMPHORARIUM DOBIO NAGRADU EUROPSKE UNIJE

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Na temeljima stoljetne gusterne niče novi kulturni centar

Projekt Amphorarium Općine Murter-Kornati jedan je od pobjednika natječaja *Novi europski Bauhaus*, odabranih među više od 350 projekata iz cijele Europe. Provedbom projekta planira se obnova stoljetne gusterne na otoku Murteru, koja će se pretvoriti u centar za kulturu, očuvanje i interpretaciju murterske baštine.

Nagrada "Novi europski Bauhaus" uspostavljena je 2021. kao priznanje ekološkim, gospodarskim i kulturnim projektima koji uključuju održivost, estetiku i zajedništvo. Nazvana je po školi za arhitekturu i primijenjenu umjetnost Bauhaus u Njemačkoj, koja je bila aktivna od 1919. do 1933. Europska komisija je od uspostave natječaja za dodjelu te nagrade primila više od 5700 prijava i nagradila 94 projekta s ukupno dva milijuna eura. Natječaj "Novi europski Bauhaus" proveden je i ove godine. U konkurenciji više od 350 prijavljenih projekata iz cijele Europe projekt Amphorarium Općine Murter-Kornati prepoznat je kao jedan od dvadeset najboljih projekata malih europskih sredina koji

povezuju održivost, estetiku i društvenu koheziju. Ukupna vrijednost projekta iznosi 4,5 milijuna eura, od čega je 3,8 milijuna osigurano iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Općina Murter-Kornati projekt je prijavila uz stručnu pomoć i u partnerstvu s Razvojnoum agencijom Šibensko-kninske županije na Poziv u okviru Integriranog teritorijalnog programa ITP otoci na temelju Teritorijalne strategije razvoja otoka Šibensko-kninske županije za razdoblje 2021. – 2027. Projekt Amphorarium na otoku Murteru svijetli je primjer uspješne integracije kulturne baštine, suvremenog arhitektonskog oblikovanja i digitalnih tehnologija u kontekstu održivog teritorijalnog razvoja.

Kulturno-interpretacijski centar u funkciji održive obnove povijesne infrastrukture otoka Murtera

Općina Murter-Kornati provedbom projekta Amphorarium planira obnoviti stoljetnu gusteru na otoku Murteru i pretvoriti je u centar za kulturu, očuvanje i interpretaciju murterske baštine kroz priču o amforama i njihovoj povijesnoj ulozi.

Provedbom projekta Amphorarium planira se obnoviti stoljetna gusteru na otoku Murteru i pretvoriti je u centar za kulturu, očuvanje i interpretaciju murterske baštine

U novouređenome prostoru održavat će se posjete, izložbe, koncerti i kulturno-edukativni programi kako bi se obogatilo kulturni život otočana i njihovih posjetitelja. Nova infrastruktura omogućit će suradnju lokalnih umjetnika i kulturnih djelatnika u cilju poticanja njihove kreativnosti i provedbe novih otočnih projekata. Amphorarium će kroz stalni postav i multimedijalne izložbe o amforama educirati posjetitelje o murterskoj kulturnoj i prirodnoj baštini te omogućiti autentično povezivanje s bogatim kulturno-povijesnim naslijeđem otoka. Interpretacijske aktivnosti podržane novim tehnologijama trebale bi dodatno podići atraktivnost toga kraja, posebno izvan glavne turističke sezone. Projekt je od strateške važnosti za Općinu Murter-Kornati jer se očekuje da će destinaciju postupno transformirati iz one usmjerene na sunce, more i masovni turizam u onu koja aktivno valorizira svoju kulturnu baštinu i na njoj temelji održivi socioekonomski razvoj. Centar se gradi na temeljima

Vizualizacija kulturno-interpretacijskog centra Amphorarium

Pogled na Amphorarium na otoku Murteru

stoljetne gusterne i obuhvatit će niz sadržaja raspoređenih na unutarnje i vanjske prostore, s mediteranskim vrtom, prostorom otvorenim zajednici za organizaciju različitih događaja i arhitektonskim rješenjem koje povezuje prošlost i budućnost.

Arhitektonska koncepcija i prostor na organizacija

Autorsko arhitektonsko rješenje projekta izradio je Damir Lasinović, dipl. ing. arh., iz tvrtke *Studio ARX & Damir Lasinović Arhitekt*, a članovi projektnog tima su Iva Petrov, mag. ing. arh., Jure Knežević, mag. ing. arh., i Stefan Horvat, mag. ing. aedif.

Amphorarium je koncipiran kao troetažni objekt ukupne bruto površine od približno 400 kvadratnih metara, s podrumom, prizemljem i prvim katom međusobno povezanim vertikalnim komunikacijama i podiznom platformom koja osigurava potpunu pristupačnost osobama smanjene pokretljivosti. Arhitektonsko rješenje temelji se na ideji integracije suvremenih materijala i tehnologija u postojeću konstrukciju, uz očuvanje izvorne morfologije i volumena gusterne.

Podrum – interpretacijski prostor gusterne

Podrum posjetiteljskog centra Amphorarium središte je interaktivnog doživljaja

centra, a fokusiran je na podvodnu arheologiju, amfore i antičke brodolome. Površina podruma iznosi 141,36 m² i podijeljen je u više zona, od kojih su najvažnije interpretacijski prostor gusterne, interpretacijska staza za razgledanje i multimedijalna zona s iskustvom virtualne stvarnosti (VR). U tom će prostoru biti zadržani izvorni zidovi kako bi se sačuvala autentičnost gusterne, a novi elementi bit će izvedeni od stakla i čelika, s kontroliranim ambijentalnim osvjetljenjem i interaktivnim projekcijama.

Poseban tehnički izazov jest integracija usporenoga vertikalnog dizala, čija je kabina opremljena sustavom zvučnih, vizualnih i mirisnih projekcija koje simuliraju spuštanje u podmorje. Konstrukcijski sustav bit će izveden s dvostrukim staklenim stijenkama koje omogućuju projekciju pokretnih vizualnih slojeva, a ventilacijski sustav osiguravat će cirkulaciju zraka i sigurnosne uvjete pri zadržavanju posjetitelja.

Poseban tehnički izazov jest integracija usporenoga vertikalnog dizala, čija je kabina opremljena sustavom zvučnih, vizualnih i mirisnih projekcija koje simuliraju spuštanje u podmorje

Podrumski prostor podijeljen je na interpretacijske komore povezane staklenim i čeličnim stazama, koje omogućuju sigurnu cirkulaciju uz potpunu vidljivost eksponata. Pri izradi

Postojeće stanje – zidovi nekadašnje gusterne

Vizualizacija podruma nakon obnove

glavnog projekta posebna je pozornost posvećena hidroizolaciji zidova i poda, zbog čega će se koristiti višeslojne membrane i sustavi drenaže, uz izvedbu mikroventilacijskih kanala koji sprječavaju pojavu kapilarne vlage. Rasvjeta se temelji na LED modulima s mogućnošću promjene intenziteta i temperature boje, čime se stvara simulacija svjetlosnih efekata podvodnog okružja.

Podrum Amphorariuma najintenzivniji je i najinteraktivniji dio centra, osmišljen kako bi posjetiteljima pružio osjećaj stvarnog istraživanja podvodnih nalazišta. Primjenom VR tehnologije, zvučnih i vizualnih efekata, posjetitelji će moći doživjeti simulirano ronjenje u prošlost i otkrivati povijesne priče o antičkim brodolomima kod Murtera.

Prizemlje – prostorna fleksibilnost i funkcionalna integracija

Prizemlje posjetiteljskog centra Amphorarium obuhvaća 226 m² i organizirano je tako da posjetiteljima pruža osnovne informacije, kulturne sadržaje i trgovinske usluge. Prostori su projektirani za multifunkcionalnu upotrebu i opremljeni modernom tehnologijom kako bi omogućili kvalitetnu prezentaciju murterske baštine. Središnji dio zauzima informacijsko-upravljački pult s integriranim multimedijalnim sustavom za distribuciju podataka o događanjima, ulaznicama i broju posjetitelja. U sklopu tog prostora instaliran je višedodirni (*multitouch*) zaslon s aplikacijom "Srce Murtera", koja funkcionira kao interaktivno informacijsko čvorište između posjetitelja i lokalne zajednice.

U arhitektonskome smislu prizemlje je projektirano s otvorenim tlocrtom koji omogućuje fleksibilnu namjenu prostora, od svakodnevnog informiranja do organizacije kulturnih događanja i izložbi. Za potrebe akustičke kontrole ugradit će se perforirani apsorpcijski paneli, a rasvjeta će biti izvedena kombinacijom indirektnih LED traka i modularnih reflektora koji se mogu prilagođavati tipologiji programa. Unutarnji materijali, pretežito drvo, staklo i metal, izabrani su kako bi se osigurala vizualna transparentnost prostora u kontrastu s masivnim kamenim zidovima povijesne gusterne.

U prizemlju će biti izgrađena i polivalentna dvorana kapaciteta pedeset sjedećih mjesta, opremljena audiovizualnim sustavom visoke rezolucije i mogućnošću brzog preuređenja, kako bi se ostvarila funkcionalna veza između prezentacijskog i istraživačkog dijela centra. U njoj su predviđene edukativne radionice, predavanja i seminari.

U prizemlju će biti izgrađena i polivalentna dvorana kapaciteta pedeset sjedećih mjesta

Prvi kat – interpretacijski sloj i tehnološka integracija

Prvi kat Amphorariuma zamišljen je kao glavni edukativni i interaktivni prostor centra, gdje posjetitelji mogu istražiti murtersku baštinu na inovativan način. Ta etaža osmišljena je kao prostor za edukaciju i interpretaciju kulturne baštine.

Vizualizacija prizemlja

Vizualizacija terase na prvome katu

ne otoka Murtera kroz multimedijalne prikaze i interaktivne sadržaje. Na prvome katu Amphorariuma bit će stalni multimedijalni postav koji kombinira fizičke eksponate, 3D prikaze i sustave virtualne te proširene stvarnosti. Arhitektonska dispozicija prostora podređena je logici interpretacijskih tokova posjetitelja, s jasno definiranom vizualnom osi i kontroliranim osvjetljenjem koje usmjerava pozornost prema tematskim cjelinama. Konstruktivni sustav kata temelji se na armiranobetonskoj ploči s integriranim instalacijskim kanalima, što omogućuje potpunu slobodu u oblikovanju izložbenih modula i prikrivanje tehničkih sustava. U zoni stalnog postava implementirani su VR i AR sustavi za simulaciju povijesnih lokaliteta kao što

Pogled na Amphorarium noću

Vizualizacija trga ispred interpretacijsko-kulturnog centra

su antički Colentum, maslinici Modrava i kornatski klifovi. Prostorne projekcije u 360 stupnjeva bit će realizirane pomoću višekanalnih projektora u kombinaciji s panoramskim platnima od mikro-poroznog materijala. Zvučne i mirisne instalacije integrirane su u ventilacijski sustav. Slojevitost doživljaja postiže se sinkronizacijom svjetlosnih, auditivnih i mirisnih elemenata upravljanih središnjim računalnim programom koji omogućuje programiranje scena i redoslijeda prezentacija.

Uz stalni postav na prvome katu bit će izgrađena i natkrivena terasa s manjom polivalentnom dvoranom za otvorene programe, a bit će izvedena od čelične konstrukcije s drvenim podom otpornim

na vlagu, što će omogućiti održavanje radionica i manjih događanja tijekom cijele godine.

Tehnički i energetske aspekti projekta

Jedan od osnovnih zahtjeva u projektiranju Amphorariuma bio je održiv pristup obnovi. Zgrada će koristiti sustav pametne rasvjete i energetske učinkovite opreme, a klimatizacija se temelji na rekuperacijskim jedinicama s kontrolom vlage u osjetljivim zonama. S obzirom na mikroklimatske uvjete unu-

Vizualizacija trga ispred interpretacijsko-kulturnog centra

tar gusterne, sustav ventilacije projektiran je tako da održava stabilne uvjete temperature i relativne vlažnosti, ključne za očuvanje eksponata i konstrukcijskih materijala.

Na krovnoj razini planirana je instalacija fotonaponskih panela koji će pokrivati dio potrošnje električne energije centra. Sustav upravljanja energijom bit će povezan sa središnjim nadzornim modulom koji omogućuje daljinsku kontrolu svih tehničkih parametara. Materijali su birani prema kriterijima trajnosti, lokalne dostupnosti i mogućnosti recikliranja kako bi projekt slijedio principe kružnog gospodarstva u graditeljstvu.

Zaključak

Projekt Amphorarium u Općini Murter-Kornati model je kako se povijesni prostori mogu transformirati u suvremene kulturne objekte bez gubitka identiteta te uz zadržavanje izvornih građevnih elemenata. Projekt spaja konzervatorsku obnovu, arhitektonsko oblikovanje i digitalnu tehnologiju u jedinstvenu cjelinu koja će obogatiti kulturni i društveni život na otoku Murteru. S tehničkog i građevinskog aspekta riječ je o objektu koji demonstrira visoku razinu interdisciplinarnе koordinacije, inovativno korištenje postojeće konstrukci-

je (stoljetne gusterne) i implementaciju naprednih tehničkih rješenja u kulturnu infrastrukturu maloga mediteranskog mjesta. Projektne aktivnosti započele su u svibnju 2025., a početkom listopada 2025. objavljen je natječaj za odabir izvođača radova. Završetak projekta i službeno otvorenje kulturno-interpretacijskog centra Amphorarium očekuje se u prosincu 2026.

Izvori:

- <https://murter.hr>
- <https://www.studioarx.hr/>
- <https://eufondovi.gov.hr>
- <https://mpgi.gov.hr>